List 47. **NOVICE** Tečaj XXXIX.

gospodarske, obrtniške in narodne.

Izhajajo vsako sredo po celi pôli. Veljajo v tiskarnici jemane za celo leto 4 gold., za pol leta 2 gold., za četrt leta 1 gold.; pošiljane po pošti pa za celo leto 4 gold. 60 kr., za pol leta 2 gold. 40 kr., za četrt leta 1 gold. 30 kr.

V Ljubljani v sredo 23. novembra 1881.

Obseg: 1. dan januarija (prosinca) 1882. leta. — Zveza obrtništva in kmetijstva. — Zdravilo zoper govejo kugo. — Kostanjevica na Dolenjskem. (Dalje.) — Druga beseda o novi izdaji Miklošičevega „Berila za osmi gimnazijalni razred“. — Mnogovrstne novice. — Naši dopisi. — Novičar.

Gospodarske stvari.

1. dan januarija (prosinca) 1882. leta.

Kaj neki pomeni ta dan, da nam ga „Novice“ stavijo na čelo današnjemu listu? — bodo vprašali nekateri naših bralcev.

Ta dan se bode namreč zaprla meja avstrijsko-ogerska proti Rusiji in nekdanjim turškim deželam; s tem pa se bode mahoma uvažanje goveje živine ustavilo in največ bodo prvi hip trpeli prebivalci dunajskega mesta, da ne bodo dobivali potrebnega govejega mesa.

Dunajska deželna vlada je zato uže za potrebno spoznala opozoriti mestno dunajsko gospósko, naj opomni vse imenitnejše živinske kupce, ki oskrbljujejo Dunaj z govejo živino, da od kje drugod nadomestijo to, kar so dosedaj iz Ruskega, Rumunije itd. dobivali.

Ob enem je pa deželna vlada dunajska poslala vsem c. kr. okrajnim glavarstvom spodnje-avstrijskim okrožnico, v kateri se nahaja sledeči stavek: Treba je pa tudi živinorejce po deželi opozoriti na postavo, ki v prid domače živinoreje prepoveduje vprihodnje uvažanje ruske in turške govedine; podučiti jih o koristi te naprave in tako neposreduje delovati na povzdigo domače živinoreje in na to, da dohaja iz domačih krajev mnogo živine na dunajski trg. Okrajnim glavarjem se je pa še posebno zaukazalo, da osebno pritiskajo na posamezne živinorejce ob uradnih dneh, ko več ljudi iz dežele v pisarnico dohaja in isto tako tudi posameznim županom.

To pomeni napis temu članku!

Da se je pa zaprla meja proti Rusiji, je tudi za naše živinorejce velike pomembe, in za vse druge avstrijske dežele. Sl. ministerstvo kmetijstva je zategadel uže davno zaukazalo deželnim vladam in kmetijskim družbam, naj gledajo na to, da se povsod in kmalu povzdigne živinoreja kolikor le mogoče, to je, da pomnožimo govejo živino tako, da ne bo le zadostovala našim potrebam, temveč da se bode tudi lahko prodajala v druga velika mesta, posebno Dunaj itd. Le na ta način, ako bode kmet pomnožil živino, pomnožilo se mu bode tudi premoženje.

Zato ponavljamo še enkrat svoj klic: Pozor živinorejci!

Zveza obrtništva in kmetijstva.

V Belgiji je poslednjih 30 let obrtništvo izdelkov trikrat toliko napravilo, kmetijstvo pa le dvakrat več pridelkov pridelalo, kakor poprejšnja leta.

Belgija je potem takem druzim deželam pač res izgled obrtniške umetnije, vsem evropejskim državam, posebno pa ministerstvom poljedelstva, obrtnije in kupčijstva, in gotovo bi brez koristi ne bilo, ako bi kandidatje tacih ministerstev vsake dežele v Belgijo hodili in pri ondašnjem ministerstvu „javnih del“ se praktično izobraževali.

Belgija nam s svojim izglednim gospodarstvom tudi kaže, kako se dá kmetijstvo na višo stopinjo povzdigniti; njene štatistične številke so ključ, s katerim pridemo do naslednjega pravila: če hočemo kmetijske pridelke podvojiti, to je, jih še enkrat toliko pridelati, kakor sedaj, moramo obrtniške izdelke potrojiti, to je, trikrat toliko napraviti jih, kakor sedaj. Le tako se dá država spraviti v pravi red.

To je tedaj naša naloga, od katere hočemo danes govoriti, in jo na Avstrijo obrniti.

Avstrija je država kmetijstva, zato se moramo pa v Avstriji za kmetijstvo najbolj poganjati.

Ogerska je bogata žitnica za avstrijsko državo, zato se mora na Ogerskem kmetijstvo, kar se dá, na višo stopinjo povzdigniti.

Med tem pa, ko se po skušnjah svobodne kupčije za poljedelstvo skrbí, zanemarja se sploh obrtnija, zlasti pa se na kvar dela nekaterim, na pr. železništvu s colnimi izjemami, in sladkorništvu z neprimernim davkom.

In med tem, ko so hoteli kmetijstvo na Ogerskem na višo stopinjo povzdigniti, dali so se naselbini ukazi, da bi se ondi kmetovavci še pomnožili.

Kaj pa je nasledek vsemu temu?

Žita obilo, pa malo kupca, ker domači obrtniki praznujejo, in za polovico dnine prikrajšani delavci imajo malo denarja, odpuščeni pa celó nič, in tako si ne ti ne ti ne morejo več žita kupiti, če je tudi dober kup; v ptuje dežele, na pr. v Belgijo, kjer se je obrtnija potrojila, tudi žita izpečati ne moremo, zakaj ondi so se vsled obrtnije kmetijski pridelki podvojili, zato pa tudi ne potrebujejo ptujega žita.

Tudi v Saksoniji, Prusiji in na Bavarskem se je kmetijstvo z obrtnijo vred povzdignilo, zato tudi Avstrija ne more svojih žitnih pridelkov v omenjene dežele pošiljati. Česko ne potrebuje ogerskega žita, ker tudi

tukaj se kmetijski pridelki po ravninah veliko hitreje povzdigujejo, kakor po hribih obrtnija, kjer bolj revni ljudje prebivajo; Gornještajarci, Korošci in Kranjci, kateri žito iz Ogerskega dobivajo, in bi ga lahko še več dobili, ako bi njih obrtnija bila na viši stopinji, pa bolehajo uže več let na prekucu železne obrtnije.

Ogerska dežela je pretekla leta težko svoje davke odrajtovala, kedar je imela slabo letino, pa tudi vprihodnje jih bo ravno tako težko, če bo morala denar namesti žita v davkarijo nositi.

Kako si morejo tedaj kmetovalci, ki so zapustili obrtnijo, zopet na noge pomagati? Oni se morajo obrtnije zopet poprijeti in ž njo se pečati. V Galiciji in na Ogerskem skrbí gospodar sam za svoje potrebe, prede in teká sam vse, česar potrebuje za svojo obleko, sam si napravlja še dandanes svojo obutev, sam si rezljá, kakor v starih preteklih časih, krožnike in žlice, sam si hišo zida in pokriva.

Na Českem si pomaga veliki posestnik zemljišč z olarijo, žganjarijo, sladkorijo, in spečá obilo pridelanega žita svojim obrtniškim delavcem, in zdaj so ondi začeli tudi manjši posestniki po vaséh zedinjevati se in sladkorne fabrike zidati si, da bodo mogli svoje pridelke lože in v žlahneji obliki dalje pošiljati, in delavcem pri omenjeni obrtniji svoje pridelano žito za živež spečati.

Bodo li te skušnje zadostile, da bi se pri nas gospodarji prepričali, da nam more le umna obrtnija na noge pomagati, in da jo varjemo in v skrbi imamo, budimo in povzdigujemo, kolikor le moremo?

Živinozdravniška novica.

Zdravilo zoper govejo kugo.

Zdravstvena komisija dunajska priporoča c. k. deželni vladi dunajski Kali xylogenicum za izkušnjo proti goveji kugi. — Malo znano zdravilo zoper celó neznano bolezen, po takem tudi od te novice nimamo pričakovati ozdravljenja bolne živine.

Národno-gospodarske stvari.

Zakaj južna železnica še zmerom ne plačuje dohodárine (davka) po avstrijskih deželah,

skozi katere se vozi?

Ko so Rothschild in drugi bogatini pod jako dobrimi pogoji dobili pravico zidati železnico z Dunaja v Trst, je bilo po postavi določeno, da mora ta železnica od l. 1880. naprej od dohodkov vožnine davek plačevati v državno blagajnico in pa deželam, skozi katere se vozi. „Novice“ so uže v prejšnjih listih po „Wiener landw. Zeitg.“ povedale, da so se milijonarji južne železnice po hudem boji vendar le udali, državi plačevati dohodárino od železnic v Avstriji od l. 1880. naprej, ohola Ogerska oprostila jih je pa še za 10 let do l. 1890. tega davka.

Sedaj pa je nastalo drugo važno vprašanje: koliko? Postava veleva, da imajo od čistega dohodka po odbitih vseh stroških delničarji plačevati na leto 10 odstotkov dohodárine, in sicer je znesek te dohodárine poprečni dohodek zadnjih treh let. Tega pravega zneska pa vladi ni bilo dosihmal mogoče najti zato, ker opravništvo južne železnice zanašaje se, da bode južna železnica gotovo še za 10 let oproščena davka, ni natanko preiskovala dohodkov. Ker tedaj po tej postavni poti ni bilo mogoče izračunati dohodárine, moralo se je opravništvo poslužiti ključa, ki ga je južna železnica sama nasvetovala in ki obstoji v tem, da se čisti dohodek avstrijskih in ogerskih prog južne železnice po dolgosti obeh delov teh prog loči. Po tem računu bi tedaj imela južna železnica plačati dohodárine s prikladami vred 1 milijon in 815.745 gold., kar je pa veliko premalo. Potreba je tedaj, delati na to, da se kolikor mogoče hitro posamezno dokaže čisti dohodek, ker tak provizorni račun je na škodo državnemu zakladu in tedaj tudi na škodo deželam in njihovim davkoplačevalcem, ki imajo pravico do deleža te dohodárine.

Poprečni dohodek južne železnice od l. 1877. do 1879. znaša za eno leto . .	36 milijonov	516.000	gold.
poprečni stroški pa . .	14 „	235.000	„
po takem je čistega dohodka poprečno	22 milijonov	281.000	gold.

Proge južne železnice v Avstriji in na Ogerskem znašajo 2238·2 kilometrov, tedaj pride na 1 kilometer čistega dohodka 9955 gold.

Ker so ogerske proge zopet oproščene dohodárine izračunati, nam je le čisti dohodek avstrijskih prog. Avstrijske proge znašajo 1487·7 kilometrov, tedaj donašajo čistega dohodka 14 milijonov in 810.053 gold. na leto in 10 odstotkov dohodárine znašalo bi tedaj 1 milijon 481.005 gold.

Južna železnica postavila je pa račun dohodárine s prikladam vred na	1 „	815.745	„
Postavilo je tedaj priklade za deželne zaklade, za okrajne in občinske priklade v račun z le		334.740	gold.

ali drugače rečeno s komaj eno četrtinko postavnega davka!

Ako od poprečnega letnega dohodka južne železnice	36 milijonov	516.000	gold.
odštejemo dohodek ogerskih železnic	7 „	300 000	„
ostane za avstrijske železnice dohodka . . .	29 milijonov	216.000	gold.
Ako sedaj od skupnih stroškov odštejemo stroške ogerskih prog, ostane za avstrijske proge stroškov .	11 „	461.000	„
Tedaj je čistega dohodka na avstrijskih progah . .	17 milijonov	755.000	gold.
10% davka pa	1 milijon	775.000	gold.
Ako temu znesku primerjamo oni po ključu južne železnice izračunani, ki znaša	1 „	481 050	„
dobimo uže na samem davku pomanjkave		294.495	„
Če k temu znesku prištejemo še pomanjkavo priklad		66.523	„
dobimo skupni znesek . .		361.018	gold.

katerih ni južna železnica za leto 1880. plačala.

Na ta prav židovski način so se tedaj hoteli ogniti milijonarji južne železnice postavnim in opravičenim tirjatvam davkoplačevalcev ter še na dalje molzti vlado in oškodovati davkoplačevalce.

Treba je tedaj, da jih državaisto tako sili, da spolnijo svojo dolžnost, kakor to dela pri ubozem, od vsega sveta zapuščenem kmetu. Ako mora revni kmet plačevati od svojih ubogih dohodkov davek, zakaj bi tega ne storili

milijonarji z obilnimi svojimi dohodki. Prav je tedaj storilo sedanje ministerstvo, da ni oprostilo še za 10 let južne železnice dohodárine, kakor je to storila ogerska vlada, ki pač tudi nič nima zapravljati! Dežele: Dolnja Avstrija, Štajarska, Kranjska in Primorska pa morajo biti hvaležne, da jim bode dohajalo od te železnice vsako leto nekoliko tisoč goldinarjev za polajšanje davčnnega bremena!

Slovstvene stvari.

Druga beseda o novi izdaji Miklošičevega „Berila za osmi gimnazijalni razred“.

Poslal J. Navratil.

(Konec.)

„V teh [t. j. prvih pospešiteljev njenih t. j. nove naše literature] mesto je pa neki Navratilov prevod: „Hoja Evgenijeva prek planin“ doletela čast (tu je ta izraz na svojem mestu!!) biti sprejetim v zbirko“. S tako čudno slovenščino pita g. K. svoje čitatelje ter vpije na videz ves srdit: „Kdo bi si mogel misliti, da izdatelj šolske knjige tolikanj zgreši pot objektivne sodbe!“ Na kratko: s temi besedami očita neskromni g. K. — meni „neskromnost“.

Da se je prof. Konfusionsrat utegnil potruditi in mojo izdavo primerjati prvi, pa bi se bil uveril, da je bil moj omenjeni prevod (a ž njim vred še več mojih spiskov) uže v Miklošičevi izdavi. Nekoliko mojih prevodov bilo je med njimi tudi nepodpisanih.

Izpustil sem iz svoje izdave (iz znanega uzroka) sam rad vse svoje spiske — brez tréh (podpisanih), ki so ostali v njej iz Miklošičeve izdaje. Kako rad bi bil izpustil še te tri, ter nadomestil z drugimi tujimi in boljimi, — pa na žalost.... nisem smel; prekoračil bi bil sicer mejo, t. j. izpustil več nego polovico spiskov iz stare izdave, tako da se nova po pravici menda ne bi smela več imenovati: „druga izdava **Miklošičevega** Berila“.

Opravičuje pa moje ravnanje tudi vzgled, ki sta mi ga dajala slavna pisatelja in „slovenskih beril“ izdajatelja, katerima ni očital zato „neskromnosti“ do zdaj še živ krst. Oba sta zdaj po svojih zaslugah viteza; zoveta se: dr. Fr. Miklošič pa dr. J. Bleiweis.

„Kolikor ljudí, toliko čudi.“

Lahko, da mislijo nekateri tako kakor gosp. prof. Konfusionsrat; drugi so pa drugih misli in jako zadovoljni, da jim je kakega berila izdatelj pokazal tudi svojo pisavo, da vidijo in sodijo oni (a ne on), kakova je in koliko velja.

Je li to „neskromnost“?

Ako bi bilo „neskromno“ tako ravnanje, kakoršno mi očita g. K., ne bi smel nijeden „skladatelj“ v „besedi“, katero daje on, gósti nikake svoje skladbe. — A vendar se godí to često brez očitanja!

Premda me pa g. K. kara strašno, da se v berilu „slovensko slovstvo nalašč od uborne strani kaže“, *) brusi mi vendar pod nos, zakaj nisem priobčil nikakega primera — Andrejaševe pisave [da si pravim, da je 20 let po smrti tega pesnika samouka doletela dve izmed njegovih pesmi čast, da ji je ponemčil sloveči pesnik J. Gabr. Seidl].

Gosp. K. sodi po tem, da je nemški pesnik umél Andrejaševe pesmi bolje ceniti nego jaz, ki velim v predgovoru, da je i Andrejaševa pisava okorna, in da sem porabil tesni prostor rajši za boljo slovenščino.

Ne veste li g. Konfusionsrat, da se pristudi omikanemu človeku zbog nesnažne posode najbolja jed?

Kako Vam ugaja ta slovenščina iz Andrejaševih „Nedelcev“?

„Pregrešne pesmi se pojó,
Se raja po tabernah,
Nar huj pregrehe se godó (sic)
Še nar več ob nedélah.
Kdar se pa v cérkvi Bog česti
Skoz petje 'no žebranje
Per takih tamkaj ajfra ni,
Le smeh je in mermranje“. *)

Postavite pa pred tacega človeka isto jed v lepi snažni posodi, oj, kako mu bode v slast! — Vedel je to nemški pesnik ter postregel svoje rojake s tečno dušno hrano, podano jim v lepši posodi; opekel se pa je slavni gosp. prof. Konfusionsrat s puhlo svojo „logiko“, in po pravici smemo reči: „Si tacuisses, philosophus mansisses“.

Kdor je vešč latinski književnosti, zato ni še vešč — slovenski.

Zato se pripeti jako lahko, da predrzen „neveščak“, kateri hoče osmêšiti koga drugega, — osmeši sebe. — Tako se je zgodilo i našemu g. profesorju „klasičnih jezikov“, ki se siromak (vzlasti zbog starega Enija in Naevija) ni utegnil pečati s starimi slovenskimi berili za gimnazije.

On, ki se je slep delal moje vélike „gebundene maršrute“, to je, glušil se nalašč ónega važnega zagovora mojega v drugem predgovoru, — ni zanemaril ondi moje druge manje (da rečem zopet po njegovo) „gebundene maršrute“: „Držati se mi je bilo i pravopisa prejšnjega“. — Na svoj duhoviti (židovsko-časnikarski) način blêde še nekaj, kakor da bi se bil jaz izneveril svojemu „prepričanju“.

Da se ni g. K. bavil toliko z Enijem in Naevijem, pa bi bil zasledil morda takih zagovorov, kakoršen je mej (glede „pravopisa“) tudi po drugih knjigah, in to pri takih pisateljih, katerim se ne more kratko ni malo očitati — „neznačajnost“. Tako se zagovarja sloveči g. Daničić (Vukjanec) v izvrstni svoji „Srbski sintaksi“ („u Beogradu“ 1858), zato ker je moral, da mu je smela knjiga samo na svet, po „državnem“ pravopisu rabiti zopet „debeli jer“ itd.

Tako toži tudi c. k. Terezijanske gimnazije ravnatelj dr. Al. Egger v predgovoru svojega nemškega berila (1880) za 4. razred srednjih šol, da je bil po ministerskem ukazu dne 28. januarija 1880. leta št. 724 **prisiljen** („genötigt“), „das **h** in Wahl, wohl, der Wortfamilie von rathen u. a. m. **wieder herzustellen**, das seit **zwölf** Jahren schon weggeblieben war, und manche Fremdwörter mit **c** zu schreiben itd.“ — A nijeden razumnik ni zameril niti Srbu niti Nemcu. **)

Vsem častitim gg. književnikom bodi tedaj povedano o tej priliki, da je samo po.... neugodnosti stara pisava („vert“ namesto „vrt“ itd.) ostala še v drugi izdaji. Slavni gosp. dr. Miklošič uči še vedno, kakor je učil uže več let pred prvo izdajo istega „Berila“, da ima **r** tudi samoglasnikovo veljavo. Pa ni jaz se nisem izneveril poprejšnji svoji „uverjenosti“, objavljeni vsled lastne izkušnje po „Novicah“ uže l. 1865. (na 52. str.). Tam se čita tudi to, da je bil g. dr. Mi-

*) Naj se zahvalijo dotični pisatelji, kateri spadajo med bolje in najbolje, g. prof. Konfusionsratu za to blagovoljno presodbo! Pis.

*) Iz prve Ahacljeve zbirke leta 1833. z bohoričico tiskane. Pis.

**) Kajti jedro je vsebína, pravopis pa le lupína. To nam kažejo vzlasti nemške šolske knjige; v dveh ne najdeš povse jednakega pravopisa. Pis.

*

klošič staro pisavo vzprijel v svoja berila samo zato, ker so se tedaj še premnogi spotikali nad novo pisavo.

Da se piše v drugi izdaji „pesmih“, a vendar „pesmami“ (nm. „pesmimi), to ni nedoslednost, kakor misli vrli „Kres“, t. j. g. S., ki je prezrl menda na 18. str. drugo kratko opombo: „Pésma, pésem ali po starem „pésen“ (ž.) S tem sem hotel povedati: vse te tri oblike so slovenske; zarad lepoglasja pisal sem pa zdaj rajši „s pesmami“ nego „s pesmimi“. — Po mojih mislih gledajo zdaj nekateri preveč na „železno doslednost“, a premalo na „lepoglasje“, ki vrže dostikrat (tudi v drugih jezikih) pravilo ob tla. Prav je tedaj: „v pesmih“ in „v pesmah“, „s pesmimi“ in „s pesmami“, „lepih pesem“ in „lepih pesmi“. Pri rabi naj nas pa vodi lepoglasje; samo ne kujmo, za Boga, mile slovenščine po nepotrebnem — v železje! — Železne doslednosti ni in ne more biti tudi sicer v nijednem zgodovinskem berilu, pa ni v nemškem Eggerjevem (ki obsega v dveh zvezkih nad 960 straní, a naše samo 140 straní).

„Pesnik“ in „pevec“ — oboje veljá, kakor: „Dichter“ in „Sänger“ („varietas delectat“).

Ker se je počela knjiga zbog Miklošičeve tedanje bolehnosti in več drugih sitnosti prepozno tiskati, moral sem dajati „imprimatur“ mahom na vsak prvi posnetek; samo zato je ostalo v njej več manjih tiskovnih hib, ki si jih pa popravi lahko vsak dijak.

Hvala vam, gosp. S., še enkrat na resnični blagovoljnosti.

Neblagovoljni g. K. naj pa blagovoli vsaj zapisati si za uhó:

„Nekaj, Télemah, bode velévala lastna ti pamet.“ *)

Ozir po domovini.

Kostanjevica na Dolenjskem.

Zgodovinska črtica; spisal J. L.

(Dalje.)

Vojevoda Bernard bil je tudi velik pospešitelj in prijatelj cerkvam in samostanom. On je bil ustanovil 1234. l. tudi samostan Cistercijenzov v Kostanjevici, in sicer v spomin zmage, katero si je bil pridobil v boji zoper bamberškega škofa Eckberta in meranskega vojevodo. **) Samostan, kjer so živeli menihi po pravilih sv. Bernarda, se je začetkoma imenoval nemški „Frauen-Brunn“ (Zu Unser Frauen-Brunn). Ustanovno pismo (latinsko) o tem samostanu je pa datovano še le iz leta 1248. (1249). Kot priče se med drugimi nahajajo: Tomaž, župnik pri sv. Križi, Oton, župnik v Mokronogu, Bertold, župnik v Št. Jerneji, Engelbert (župnik ali graščak [?]) v Kostanjevici. Ali je bil ta samostan koj v tako velikanskem slogu sezidan, kakor se nam še dandanes dobro ohranjen kaže, ne vemo; verjetno je, kajti izvolil si ga je bil v počivališče sam vojevoda Bernard (umrl 1257. l.), ki je sè svojo soprogo Juto tu pokopan bil.

Bernardov naslednik je bil njegov sin Ulrik, kateri si je bil menda še le stalno prisvojil grad v mestu od kostanjeviških graščakov ali kastelanov.

Po Ulrikovi smrti (1269. l.) prizadeval si je njegov brat Filip (poznejši očak oglejski), da bi si bil prisvojil bratova posestva, katera je po Ulrikovi oporoki prevzel češki kralj Přemisl Otokar. Le-ta je prišel 1270. l. na Kranjsko, vzel v prvem naskoku Ljubljano, šel takoj pred kamniški in kostanjevški grad, kjer pa ni naletel na nikakoršen upor.

V tem času je imela Kostanjevica gotovo uže naslov mesta in tudi mestne pravice, kar je utegnila vse dobiti od svojega največega dobrotnika, omenjenega vojevode Bernarda. Mesto je bilo v 14. stoletji toliko važno, da se v zgodovini pri vseh znamenitih dogodkih takoj za Kranjem in Kamnikom imenuje.

Ko je na pr. vojevoda Rudolf IV., utemeljitelj Rudolfovemu, ki se je prvi začel namesto gospoda Kranjske vojevoda kranjski imenovati, naredil (1364. l.) dedne pogodbe s Česko, Goriško in drugimi, sedaj Avstriji pridruženimi deželami, morala so tudi kranjska mesta priseči, da se hočejo po teh pogodbah ravnati, in med temi mesti se poleg Ljubljane, Kranja in Kamnika imenuje tudi Kostanjevica. Tudi ona je izdala posebno pismo (hrani se v cesarskem hišnem arhivu), v katerem se zavezuje na omenjene dedne pogodbe. Na pismu je pritisnen mestni pêčat v nebarvanem vosku. Ta pêčat ima vkrog ta-le opis: „Sigillum. Civitatis. De Landestros(t).“ Črke so lapidarske in obdane z ovijalnimi črtami. Poslednja črka „t“ (ki morda ne spada neobhodno potrebno k besedi), je obdana z vitico (nekakošnim oklepajem) in je na pečátu naslonjena na znotranjo stran. Na sredi pa kaže pečat mestni zid z odprtimi okroglimi vrati in nad temi dva strešna vrha (Zinnen). Na vsakem konci zidú pa se dvigata enostropna stolpa s čveterovoglenima oknoma in nad tema naprej moleči strešni vrhi („Asgeladene Zinnengallerie“). Vse delo je pločnato in prav okorno. *) Po tem pečatu je soditi, da je bilo mesto v 14. stoletji z zidovjem in stolpi obdano ter kolikor toliko utrjeno. **) — Grad so pa imeli pod vlado Habsburžanov v lasti Frankipani, veleslavna in imovita stara plemenita rodovina v Primorji in na Kranjskem 1320. l., za njimi gospodje Svibenjski Schärfenberg) 1329. l., naposled pa mogočni celjski grofje, ki so imeli tù svoje oskrbníke, na pr. od 1388.—1406. l. Alberta pl. Kozijaka. ***) Leta 1430. pa je izročil celjski grof Hermann poleg druzih gradov tudi kostanjevški grad avstrijskim vojevodam, v katerih lastnini je stalo, od gradu neodvisno mesto uže prej. Mestu je 1435. l. (22. dné julija) potrdil vojevoda Friderik starejši mestne privilegije, in 28. dné julija istega leta je vojevoda Friderik mlajši podelil Kostanjevici v namestílo kvare, storjene po sovražnikih in nepokornežih (celjski grofje?), letni sejem v nedeljo po sv. Vidu in 14 dni časa za pribežališče (Freiung), to je, 14 dni po tem se je slehern lahko naselil v mestu, ako ga je vzprejelo). — Ko so se vneli vojni prepiri celjskih grofov in avstrijskega vojevode Friderika V., ki so 4 leta (od 1440.—1444. l.) vznemirjali izlasti slovenske dežele začeli so Celjski najprej v krški in kostanjevški okolici avstrijskim podložnikom nagajati. Celjskih grofov oskrbniki so jemali ljudem, spadajočim pod kostanjevško grajščino, živino in blagó, ter tepli jih. Cerkev v Bušeči vasi, nemški Buschendorf (Dübschendorf v Dimčevi zgodovini berem za Buschendorf, kajti druge vasí s cerkvijo z enako glasečim se imenom v teh krajih ni), so čisto oplenili cerkvene oprave. Jurij

---

*) Po slovenskem prevodu „Homerove odiséje tretji spev“. Prevel V. K. (Glej v „Zori“ l. 1876 na 82. str.) Pis.

**) Valvazor.

*) Dimitz.

**) Na levem bregu Krke proti Malencom se v dnu Krke vidi še dan danes zidovje. Po mojem mnenji je to zidovje nekdanjih trdnjav, a g. Abram, kostanjevški nadučitelj, meni, da je to zidovje od kakovega jeza, ki je branil zemljo trgati, češ, da začetkoma mesto ni stalo na otoku, da Krka še ni na obeh straneh mesta tekla in je druge veje struga pozneje prekopala. Pis.

***) Valvazor.

Apfaltern, takratni vojvodski stotnik v Kostanjeviri, poročal je vojevodi, da je bil celjski grajski oskrbnik v Krškem vzel vojvodske brodove pri Cerkljah uže med potovanjem Friderika V. v Jeruzalem.

Po sklenjenem miru (1443. l.) dobili so Celjski grofi Kostanjevico in jo obdržali do 1456. l., namreč do smrti poslednjega celjskega grofa Ulrika II. Potem so jo pa zopet dobili avstrijski deželni knezi, ki so graščino oskrbovali po svojih oskrbnikih, dočim je mesto zaradi starih pravic svobodno bilo. Grad so si bili pozneje pridobili drugi lastniki. L. 1570. si ga je bil od deželnega kneza menda kupil Ivan Bapt. Valvazor, obristmajster ob slovenskih in hrvatskih mejah ter v Primorji.

Za tem Valvazorjem so ga podedovali gospodje Moscon in drugi in naposled ga je kupil kostanjevški samostan. (Valvazor, po katerem smo to posneli, te letnice ne pové.) (Dalje prih.)

Mnogovrstne novice.

* *Naseljencev v Ameriko* je meseca oktobra iz Evrope došlo 39.254. Od teh jih je bilo 18.283 Nemcev (z vštetimi Avstrijci vred), 5113 Angležev, 3402 Irca, nad 4000 Škandinavcev, 2000 Lahov, 1357 Škotov, 930 Švicarjev, 600 Francozov in 200 Rusov, tedaj največ Nemcev išče živež v druzih deželah, Rusi ostajajo pa zadovoljni najbolj domá. — Do 1. novembra je letos v Ameriko se uže izselilo 386.170 oseb iz Evrope, po tem za nad 100.000 oseb več, kakor v istem času lanskega leta.

* *Papirnata kolesa na železnicah* vpeljujejo sedaj v Frankfurtu na Menu na Nemškem. Posebna komisija je po izkušnjah dokazala, da so ta kolesa dovolj trdna, da zavoljo posebne elastične gibčnosti se ne razpokajo inda ne provzročujejo onega nadležnega drdranja. Razen tega so pa še posebno dobra za električne železnice.

Naši dopisi.

Marija-Zvezda pri Banjaluki v Bosni. (Konec.) — V zadnjem listu „Novic" priporočal sem naseljencem slovenskim Maglaj na Vrbasu za naselitev. Da bodo pa vsakemu znane vse okoliščine zemlje okoli Maglaja, hočem jih tu popisati. Zemlja je dobra, nosi v dobrih letinah 12—16 zrn, ako se količkaj setvi postreže. Stotnik mi je pravil, da še nikjer ni videl tako lepe pšenice, kakoršna je bila pomladi na polju naselnikov. Nek naselnik je poskusil tudi ajdo, in trdil je, da nikdar in nikjer še ni videl tako debele in lepe ajde, kakor je bila njegova. Vode tekoče pa ni v Maglaju; dobre pol ure zadaj je Vrbas precej globoko uže; mline imamo na soparo; vodnjaki z živo vodo se pa prav lahko kopljejo, in 3 sežnje globoke ne usihajo, tudi se ne kalé o deževju, kar sem sam videl to jesen, ko je 14 dni skoro neprestano deževalo, pa je bila voda v vodnjaku, kjer sem stanoval 10 dni, vedno čista in dobra; ako je vodnjak plitev, se vsuša se ve da, in ako ob straneh ni dobro zadelan, se tudi kali in rumení. Kamenje in pesek za zidanje se nahaja poldrugo uro od Maglaja, mečje kamenje tudi dobre pol ure proč. Les za drva dobiva se eno uro daleč v gori ali državni šumi (gozdu), kamor drži dozdaj slab pot, pa ga namerjajo kmalu popraviti. Tam se dobiva stari les zastonj, leži ga neki vse polno po tleh, ker Bošnjaci panjev niso nikoli domu vlačili, samo veje in vrhove, kar so mogli na konje natovoriti. Za novoposekano drevje se plačujejo neki soldi, nekako desetina vrednosti. To velja tudi o lesu za podstrešja in enake zgrade. Pri Maglaju dobiva se lepa hraščina, ali smrek in jelk tukaj ni; tak les se pa dobiva pri Jajci, kjer se vsako deseto drevo plača, devet jih je zastonj, pa se zvalé v reko Vrbas, in v plavih jih dva človeka (za 4 gold. plače) pripeljeta do Maglaja, kjer se spravljajo domu. Apno se lahko dobiva, tudi lahko kuha; opeko bi bilo mogoče doma napraviti, pa pol ure proč je tudi na prodaj, po 15 gld. en tisoč; deske se dobivajo iz Gradiške po 19—20 gld. 100 desek po 2 stara sežnja dolzih. Kraj je prijeten ter ima na dve strani gorice, ki so pripravne za vinsko trto. Službo božjo zdaj jaz tam opravljam, in bom, ako bi utegnil drugam oditi, skrbel za druzega duhovna. Posebno je še to precej vredno, da se dobiva tukaj zemlja čisto prosta in prazna brez turških kmetov, kateri kupcem povsod težko preglavico delajo. Zemlja je čista, sem ter tje raste kak glog ali trnje, kar pa se lahko in kmalu poruje; dobila bi se za gotov denar po 15 gold. bosanski dan (oralo) ali po 30 gold. avstrijski oral, ker se nekako po dva bosanska dana rajtata za 1 avstr. oral. Vzeti bi se moralo toliko zemlje, da bi se na nji napravil tudi travnik, katerih posebej tukaj ni. Detelja pa posebno dobro dela, ker so jo to leto v taki suši vendar po petkrat sekli.

Kar se tiče cene zemlje, imam dodati še to-le: Turčin, kateri ima svoje posestvo v Maglaju, in ki se bojí vojaške suknje, ponudil mi je svojo zemljo, 600 avstr. oralov, po prav nizki ceni; dobil bom od njega 1 avstr. oral vsaj za 23—25 gold.; ker je pa ta ceno znižal, bom lahko tudi druge pritiskal, ter dobil zemljo ne po 30, ampak gotovo po 25 gold.; dobra zemlja, ki se zamore kar s plugom obdelovati, gotovo cenejša biti ne more, zlasti taka ne, ki je čisto prosta brez kmetov; kaka gošča bi se uže še ceneje dobila; ali koliko bilo bi težave in muke ž njo, predno bi se iztrebila!

Kar se tiče toplote tukaj, je to dobro znamenje, da se ozimina seje do božiča; vlani so sejali še po sv. treh Kraljih, kar mi pričajo naselniki, pa je vse prav lepo rastlo ter najlepšo žetev obetalo, da je ni pokončala suša. Letos je bilo žegnansko nedeljo po planinah pač nekaj snega padlo, po ravnini pa ne; o vseh Svetih je zjutraj bila zemlja kakor za pajčino debelo s snegom pobeljena, ki pa je v hipu zginil; zdaj imamo 10 dni prav prijetnih in toplih, da mi na oknu zjutraj ob 7. uri še ni bilo mraza nikoli nad 2 stopinji R. Zima je toraj tu v ravnini navadno kratka in mehka, po brdih in planinah je pa tudi drugačna in ostreja, kakor povsod na visocih mestih.

Z Dunaja 22. nov. (Politične dogodbe.) Danes razglaša „Wien. Zeitung" imenovanje grofa Kalnoký-a za ministra unanjih zadev in cesarske hiše ter predsednika skupnega ministerstva; najvažnejši pomen tega imenovanja je v véliki politiki ta, da pomeni približanje naše države ruski, in kakor kaže prvi korak k ponovljenji zveze treh cesarjev, to je: mir; za našo notranjo politiko pa pomeni to imenovanje nov propad Andrassy-a in levičarjev — in novo vtrjenje desnice zborniške s Taaffe-om. — Pripoveduje se zanesljivo, da je Andrassy na vse strani vrtal, da bi se bil spravil na odločivno spraznjeno mesto z „neomejeno" oblastjo — krona pa da je to brez premišljevanja odločno odrekla.

Imenovanje 14 novih, odločno za „desnico" stoječih udov gospóske zbornice enako kaže, da levičarjem še ne zori grozdje! — Ako se nad to spominjamo hudega udarca, ki bo levičarje še dolgo pekel: imenovanje odločno konservativnega namestnika za Moravsko grofa Schönborn-a, se lahko trdi, da ima sedanja vlada od zgoraj odločno podporo, in da njeni koraki ne pusté dvoma, kakovi so njeni nameni. — Ali bo to postopanje ministerstva tudi uže kaj vpliva imelo na nasprotno mu armado uradnikev, ne verujem po se-

danjih skušnjah, temveč mislim, da bo v ta namen treba druzih, v osebne živce uradnikov segajočih činov, vsaj si nad tem ne bo treba glave beliti, samo da je resna volja povedati jim, da jih država plačuje za državljane.

V državnem zboru se pravo delo še ni pričelo, toda pripravlja se na vsa kola. Predložil je denarni minister proračun za 1882. leto; po katerem se kaže za zdaj okoli 22 milijonov primanjkljeja; pravni minister predložil je načrt kazenske postave. — Zborniške stranke se pripravljajo na boj in levičarji so se v ta namen združili močno vsi v nov klub „Vereinigte Linke", nasproti se je pa nekaterim gospodom Hohenwartovega kluba potrebno zdelo za poslance nemških dežel osnovati nov „Centrumsklub", kateremu na čelu stojí knez Alf. Lichtenstein, ali prav za prav podpredsednik Lienbacher; gospodje si pričakujejo po poti lastnega kluba večji vspeh za različne Lienbacherjeve predloge, posebno za njegov šolski predlog. — Slovanskemu značaju ostalega H. kluba bo to gotovo le na korist, — sklepi klubovi ne bodo sami kompromisi, temveč izraz pravih željá poslancev.

Iz Trsta 19. nov. — V št. 46. „Novic" od 7. nov. je iz Borovniške občine vstal iz groba nek dopisnik, kateri se skriva z ostjo proti meni obrnjeno — med priproste kmete s podpisom K. — Kakor vsekdar, tako se tudi sedaj skriva dopisnik hinavsko druzim za hrbet in se devlje med priproste kmete — sam pa se daleko, daleko višje domišljuje! Ta dopisnik si neko neutralnost pripisuje — da, da — ptičkom je treba perje striči, da ne letajo previsoko — in to je dopisniku neutralnost! O tem dovelj! Mogoče da! Prepričan pa sem, ko bi g. vrednik „Novic" tega dopisnika poznal, bi ne bile dobile njegove vrstice prostora!*) — Da se je složno volilo, je istina, iz občine, ki ima okolo 500 (reci: petsto) volilcev, jih je prišlo na volišče komaj do 30 (reci trideset), zato, ker so mnogi dejali: ko bi bilo drugej, bi šel, a ko je tu, pa ne. Za te besede dopisunu komentara treba ni! — Med druzim dopisnik tudi pravi, da so se volilci držali po zahtevi dopisnika „Edinosti", ki je pa, kar se jez vem spominjati, le priporočal, a ne zahteval, poruvati osat. Kdor naše občinske razmere pozna, je koj vedel, kaj je želja dopisnika „Edinosti", ki pa nikakor ni v poštev jemal osebnosti, ampak ostal popolno pri stvari! Vsaj nekaj je le tudi vstreženo njegovi želji, namreč to, da si odborniki niso izvolili za župana tistega suroveža, ki zna vse le s svojo pestjo vladati, in to je za-nj dovolj! Zeló veselilo me bode, ako bode sedaj polje, ki je dobro prepleto, bolje sadove rodilo in se uže zgoraj opisani osat, kateri je vendar več ali manj še vedno v odboru ostal, ne bode še dalje kazal po svoji hinavščini lepo dišečim in tako občini škodoval! — Toliko v pojasnilo bralcem „Novic".

Janez Borštnik.

V Gorici 20. nov. — Dne 14. t. m. je naše mestno starešinstvo potrdilo proračun za l. 1882. Stroškov je preudarjenih 179 tisuč gold., dohodki bodo znašali okoli 170 tisuč, primanjkljeja bode tedaj 9000 gld., kateri se pa pokrije brez posojila. — V mestni šolski svet je izvolilo starešinstvo dr. Maurovicha in dr. Vinci-a. V mestni učiteljski konferenciji pa, ki je bila tu 12. t. m., so izvolili učitelji za svojega zastopnika v istem svetu voditelja deške mestne šole g. Ippavitz-a. Omenjena učiteljska konferencija, katere se je udeležilo okoli 40 učiteljev in učiteljic, obravnavala je med drugim tudi vprašanje, kako naj bi se učenci tudi zunaj šole nadzorovali in kako naj bi se uplivalo na stariše. To je sosebno v našem mestu živa potreba. — Veteransko društvo je obhajalo danes god svoje pokroviteljice presvitle cesarice Elizabete. Dopoldne je bila maša pri sv. Ignaciji, zvečer pa bo veselica v gostilnici „Evropa". Posebno pri današnji slavnosti je to, da ima društvo tudi godbo svojo, to je veteransko iz Ajéla (18 mož). — Tukajšnji gimnazijski suplent (kranjski Slovenec) g. Ivan Kos je dosegel na Dunaji doktorstvo filozofije. — Naša „čitalnična podružnica" ima nocoj pri „Zlati zvezdi" besedo.

Iz Ptuja 15. nov. — Tukajšnja čitalnica priredi 4. decembra t. l. v spomin rojstvenega dneva slavnega pesnika dr. Franca Preširna „besedo" s sledečim vsporedom: 1. „Erzherzog Johann-Marsch" od Frica Wagnerja. 2. Slavjanska ouvertura od Titl-a. 3. Mašek: „Strunam", besede Preširnove, zbor. 4 Slavnostni govor. 5. Potpourri „Martha" od F. Flotow-a. 6. K. Mašek: „Pri zibeli", zbor. 7. „Deklamacija". 8. J. Vošak „Slovan", zbor. 9. „Potpourri slavjanskih pesen" od A. Stöckl-a. — Začetek točno ob 8. uri zvečer. — Ob enem se p. n. udom naznanja, da bode vsako nedeljo in praznik „jour fix". Začetek vsakokrat ob ½8. uri zvečer. — Na obilno vdeležitev vabi

odbor.

Iz Beljaške okolice na Koroškem. (*Koroški Slovenci in njih šole.*) Časnik „Kärntner Volksstimme" je unidan pisal, kako grozno veliko stanejo ljudske šole na Koroškem. Koliko da koristijo našim nemškim bratom, mi ni znano, to pa vem, da otroci naših Slovencev od njih nimajo prav nobene koristi, če ne celó škode. Vsaj meni je v Beljaku pravil kmet, da njegov sin je dokončal 8letno šolsko dobo, pa zdaj ne zna ne nemški ne slovenski. Sam pa sem se prepričal, da otroci, ki so imeli skoro dovršiti šolo, niso znali „enkrat eno", še manj pa kaj druzega iz računstva; nemški so brali, pa brez vsega razuma, slovensko materinščino so pa tolkli, da je bila groza. Da prebivalcem taka šola ne ugaja in da z njo tudi zadovoljni niso, kaže to, da je krajni šolski svèt na Bistrici prosil za učitelja slovenščine zmožnega; ali uslišan ni bil, marveč Bističani so dobili učitelja, ki ne zna besedice slovenske. Največ pa vse to škoduje poduku v krščanskem nauku; ker se materinščina tako zanemarja in zatira in se nemščina otroku v glavo ubija, pač tudi učenik veronauka ne more nič opraviti. Tako se po naših slovenskih pokrajinah v šolah prazna slama mlati — na slavo velenemštvu — „ad majorem Germaniae gloriam". Naša mladina se toraj nič ne uči, da se le materni jezik zatira. Časnik „Kärntner Volksstimme", ki take pritožbe tudi prinaša, bi moral zavoljo takih krivic veliko huje zaropotati, na pr. tako, kakor sta zaropotala „Narod" in „Slovenec". Res je, koroški Slovenci smo premlačni, sami si premalo pomagamo.

Dovje 4. nov. (Konec.) — Na dalje je govoril g. Pirc o vožnji s kravami. Ker je ravno o vožnji govoril, grajal je tukajšnjo navado, da ljudje živino za rogove vpregajo. To ni pametno, ker živina nima v rogeh največ moči, temuč v prsih. Nasvetoval je ljudem, naj si raje omislijo jarme ali pa komate, kajti v takem vpreganji je živina bolj prosta in se lahko zavija, kakor je vozniku ljubo in drago, in kar je posebno po bregovih silno važno. Od krave je govornik potem prešel k teletu. Tudi tega je na drobno opisal, kakoršno naj bode ono, katero se ima obdržati za rejo. Kakoršne lastnosti imata bik in krava, če sta dobra, take naj ima tudi tele, po svojem spôlu. Kako se teleta precej prve dni vzgojajo, je tudi omenil, namreč na tri načine. To prvič, da se tele precej h kravi priveže, ter se le nekolikrat spusti, da sesa. Drugič, da je krava privezana

*) Odgovornost prepuščamo gospodu dopisniku, ker nam razmere niso znane; mislimo pa, da mora biti vsakemu poštenemu dopisniku na resnici največ ležeče. Vred.

in tele prosto zraven nje, da lahko sesa po svoji volji, in tretjič, da sta oba prosta in le s kako ograjo od druge živine ločena in obvarovana. Ko je gosp. govornik tako uže vsake baže goved nam opisal, povedal je še, kako naj se goveda krmijo. Naštel je gospod različno krmo, ter vso vrstil v dva dela, namreč v redilno krmo in v tako, katera živini daje moč. Da se živina redi in ob enem tudi moč dobiva, naj se jej daje obojne krme Ne bi bilo pa prav, le eno od obeh krm govedi polagati in potem redivnost in moč od nje zahtevati. Kar je živini poleg živeža potrebno, je tudi to, da naj bode živina vedno čedna in v zdravem zraku, kajti nečednost in slabi zrak škodujeta zdravju.

Ko je g. Pirc tako o živini povedal, kar je nameraval, povedal je še nekoliko o hlevih, kakošni naj bodo. Kar se tiče gnoja, djal je gosp. govornik, da je za eno stran dobro, da ga imajo kar v hlevu, a kaj bi pa potem bilo, ko bi kaka živinska bolezen nastala? Ves gnoj bi ljudem nič ne koristil, ker bi ga morali zakopati. Bolje bi toraj bilo, da bi si tisti, ki imajo prostor, naredé dobra gnojišča. Tistim pa, ki nimajo prostora, je se ve da boljše, da ga imajo kar v hlevu, kot pa da bi morali svet, ki bi morebiti tudi ne bil priležen, drago plačevati. Povedal je tudi, kako naj se ravna z gnojem na gnojišči, da se ne pokvari in vse za polje dobre in koristne tvarine ne zgubi, temveč da jo obdrži.

Ko je bilo tako vse dokončano, nasvetoval je gosp. govornik poslušalcem, naj berejo pridno kmetijske knjige in časopise, ter jih prav vneto spodbujal k pridni, dobri in pošteni živinoreji. Povedal je tudi, da bode s prihodnjim letom za živinorejo bolje, ker bode meja proti Rusiji in Turčiji za živino zaprta, ter bode tako živina v ceni poskočila. In to bode ravno za kmeta silno dobro.

Tako je g. Pirc kot vrl učitelj rešil svojo nalogo prav izvrstno in v splošno zadovoljnost poslušalcev. Konečno so ga še nekateri vprašali zaradi nekaterih bolezni, na kar jim je tudi prav dobre svete dajal.

Želeti bi bilo, da bi ta gospod prihodnje leto zopet prišel, in če bi bilo mogoče, za dalji čas, kot pa sedaj. Morebiti, da bi bila sl. c. kr. kmetijska družba toliko dobra, da bi nam to željo izpolnila.

H koncu zakličem v imenu vseh poslušalcev govorniku: Hvala lepa Vam, dobri gospod, za toliko vreden poduk! Bog naj Vam dodeli, da bode Vaš govor povsod tako obilen sad obrodil, kot ga je tukaj, in da bi povsod, kjer boste predavali, imeli v primeri toliko poslušalcev, kakor pri nas! *) Fr. P. Jegljič.

Iz Borovniške občine 20. nov. (*V obrambo in za resnico.*) V zadnji številki ljubih nam „Novic“ pové nek K. iz naše občine, da so naši občanje pri zadnji občinski volitvi složno volili in vrgli iz odbora „plevel in osat“, prav tako, kakor je priporočal tukajšnji dopisnik v „Edinosti“. — Te besede so brez dvombe namerjene na g. Janeza Borštnika, posestnika na Dolji hiš. št. 8 poleg Borovnice. Omenjana stvar je v kratkem taka: O volitvi je prišlo tako, da g. Borštnik, poprej vedno odbornik, ta čas ni bil izvoljen. To komaj pričakovano priliko je K. najbrž od koga druzega navdahnen, porabil in porodil oni dopisek, češ, osata ni več med nami. Da g. B. ni bil izvoljen v odbor, zato on nič ne more, pač pa tisti, ki so volili; kaj tacega se je uže boljšim možem prigodilo. Zavoljo tega pa g. Borštnik davno ni osát in če bi bil, reči bi morali: Bog nam daj obilo tacega osata, potem bo uže boljše! In ker je bil g. B. tako očrnen, naj mu v zadostilo povemo čast. bralcem; da g. Borštnik je uže 5. leto predsednik našega „bralnega društva“, da je uže dostikrat javno nastopil in zategadel bil po različnih časopisih toplo pohvaljen, da je ud cenilne komisije in močvirskega odbora in sploh zaveden in napredoljuben mož, kar se kaže v njegovem kmetovstvu, posebe pa še v njegovi ukaželjnosti; poleg tega pa je odločno národen mož, ki ustmeno in pismeno pospešuje slovenskega duha; napako pa ima mož, to je res, da mu je nad vse resnica in pravica ljuba! Iz tega se vidi, kako grdo je tisto obrekovanje! In prav zato mislimo, da ga ne bo skelélo, če ne sedí v zdanjem občinskem odboru, na čegar čelu za župana je mož, ki še pisati ne zna, tako da se vsakdo čudi in smeje, kdor vé, koliko druzih izšolanih in bistrih mož Borovnica in okolica premore. Ud tacega odbora biti ni ravno posebna čast in prav umljivo je, da bi zdaj nekateri odborniki radi kaj plačali, če bi koj smeli iz tega odbora stopiti. — Toliko v zasluženo zadostenje g. Jan. Borštnika. *) L—.

*) Zavoljo obilosti gradiva, ki ga „Novice“ dobivajo, ni jim bilo mogoče neokrajšanega poročila vrlega gosp. Jegljiča priobčiti. Vred.

Iz Ljubljane. (**1882** ali pa **1883**?)

Našim čitateljem je znano, da je v zadnjem deželnem zboru kranjskem bil nasvetovan pa tudi sprejet predlog, naj se 600letnica, kar je kranjska dežela postala lastnina presvitle Habsburške rodovine slovesno obhaja.

V podporo temu predlogu je bilo rečeno, da je 27. decembra 1282. leta cesar Rudolf I. Habsburški v državnem zboru Augsburškem obema svojima sinovoma Albrehtu in Rudolfu Kranjsko deželo v fevd dal.

Zato naj se 27. december leta 1882. izvoli kot isti dan, ko bi se slovesno obhajal spomin znamenite in jako vesele dogodbe, po kateri se je Kranja združila z rodbinskimi lastninami Habsburškimi.

Res je, da 27. december prihodnjega leta 1882. je spominski dan na zadinjenje Kranje z lastninami rodbine Habsburžanov, al spomenik je le principijelnega združenja, a ne uže dejanskega, kajti v državnem zboru 27. dne decembra l. 1282. se je le v principu (načelu) podelitev kranjske dežele obema sinovoma vršila.

Poleg te principijelne združbe pripoveduje nam pa zgodovina tudi o dejanskem združenji dežele kranjske z rodbinskimi lastninami preuzvišene dinastije Habsburške. To faktično združenje vršilo se je pa še le 11. julija 1283. leta s tem, da so kranjski stanovi (in stanovi Slovenske pokrajine) zvestobo prisegli Habsburžanu Albrehtu, potem ko mu je odstopil Rudolf samovlado. **)

Nikjer drugod ni duha ni sluha, ni sledú ni tirú o tem, da bi bili stanovi kranjski uže popreje kako prisego storili obema bratoma. To tudi ni misliti z ozirom na takratne razmere in potne komunikacije, kajti med 27. decembrom l. 1282. in pa 11. julijem l. 1283. leži le nekoliko mesecev.

Po našem prepričanji je tedaj za to svečanost kot deželno svečanost vojvodine kranjske najprimernejši dan oni, ko so stanovi kranjski, kot samostojni (avtonomni) zastopniki kranjske dežele pred 600 leti sinu I. Habsburžana prisegli večno zvestobo in udanost svojo, tedaj ono leto drage volje v združbo stopili z lastninami Habsburške rodovine.

*) Ta dopis, ki smo ga od zanesljivega peresa prejeli, smo morali skrajšati, ker nam je bil došel v enaki zadevi uže prej dopis iz Trsta in ker nam je prostora zmanjkalo. S tem — mislimo — je stvar dognana. Vred.

**) Še natančneje poročilo o tej za našo deželo važni dogodbi prinese letošnji „Letopis“ Matice slovenske. Pis.

Nočemo tukaj nadalje navajati, da zgodovina ukazuje slavnost preložiti na mesec julij leta 1883., kajti za to preložitev imamo še več druzih oportunitetnih razlogov, katerih ne gre tukaj na drobno naštevati, a to naj omenimo, da se nam posvetna slavnost meseca decembra o božičnih praznikih uže zatega del neprilična zdi, ker ta teden obhaja cerkev in ž njo vsaka rodovina za se praznične dneve in bi taka neprilična svečanost kazala premalo dvorljivosti, ko bi ta teden nadlegovali presvitlega cesarja s prošnjo, naj bi blagovolil osobno udeležiti se te svečanosti kranjske dežele.

Drugače pa je mogoče meseca julija 1883. svečanost res obhajati po celi deželi, vršile bi se lahko različne ljudske veselice po deželi itd. itd. ob lepih dnevih milega poletnega vremena.

Zdaj pa še nekaj!

Leta 1883. dežela kranjska lahko ob enem ponosno obhaja še drugo patriotično svečanost. Takrat bode namreč 200 let, kar je lepo število tudi kranjskih junakov s svojo krvijo se razodevalo zvestobo in udanost do Habsburške hiše s tem, da so l. 1683 naši junaci na obzidji dunajskem pripomogli k slavni zmagi nad krščanstvu zakletim sovražnikom Turkom.

— Vse mesto je te dni pretresla strašna novica, da je g. dr. Jan. Bleiweis vitez Trsteniški nevarno zbolel. Res je bilo plemenitega gospoda hudo prijela bolezen, pa danes moremo povedati veselo novico, da mu je odleglo in da je najboljše upanje, da nam milostljivi Bog to drago in domovini nenadomestljivo življenje ohrani še dolgo dolgo let.

— Danes zboruje c. k. kmetijska družba; od kmetijskih podružnic je centralnemu odboru došlo v obravnavo toliko predlogov, da jih temeljito rešiti bo skoro nemogoče zavoljo pomanjkanja časa, kajti popoludne zboruje konjerejski odsek; drugi dan pa ima čebelarsko društvo svoj občni zbor. V dopoldanskem zborovanji sta bila zopet voljena: baron Karol Wurzbach za predsednika, za tajnika pa dr. Janeza Bleiweis vitez Trsteniški.

— (*Novo šolsko leto v podkovski šoli*) se je pričelo pretekli ponedeljek. Oglasilo se je poleg 7 učencev za podkovsko šolo mnogo učencev za živinozdravniško šolo iz Kranjskega, iz Hrvatskega, iz Goriškega celó 2 štipendista, ki bi bili radi v to deželam jako koristno, 30 let obstoječo šolo vstopili, al po novih šolskih naredbah posebno 1871. l. morala je — upamo, da le začasno — prenehati. — Vodja te šole, gosp. dr. J. Bleiweis-Trsteniški je zavoljo bolehnosti učence z podkovskim učiteljem poklical k sebi ter jim razložil vredbo polletnega podkovskega poduka in šole veliko korist za učence same, kateri po dobro prestani preskušnji zadobé pravico samostojnega podkovstva, pa tudi korist za deželo, katera je na stotine kovačev že dobila po nji.

— (*Sejm sv. Ošpete*) je bil letos na vse strani tako živahen, da uže dolgo tacega ne pomnijo niti razni trgovci, niti živinokupci, niti krčmarji itd.

— Mnogozasluženega predsednika svojega dr. Fr. Schifferja, ki je praznoval včeraj svoj 50letni doktorski jubilej, je društvo kranjskih zdravnikov pri izrednem občnem zboru, h kateremu je prišlo mnogo zdravnikov tudi iz dežele, imenovalo prvim počastnim članom, ter mu izročilo od vseh zdravnikov podpisano adreso. — Na večer pa je bil banket zdravnikov jubilantu na slavo. — V zadnji svoji seji mu je pa mestni odbor podelil častno občanstvo ljubljanskega mesta, ki ga je uže pred mnogimi leti sprejelo za svojega občana. Tudi cesar ni zabil zaslug premarljivega, posebno pa siromakom milega zdravnika, ki biva uže 45 let v Ljubljani, ter mu je pred nekimi leti podelil vitežki križ Franc-Josipovega reda. Bil je gospod dr. Schiffer c. kr. profesor na tukajšnji kirurgično-medicinski šoli, dokler ni l. 1849. prestala; le še dva profesorja bivše te šole živita, namreč dr. Schiffer in dr. Jan. Bleiweis. Če se komu na čast sme zapeti Bürger-Koseskijeva pesem: „O vrlem možu“, sme se o dr. Schifferju z ozirom na njegove mnogoletne zasluge za bolno človeštvo:

„Ko trombe glas, ko zvon doní
Od vrlega moža spomin;
Kdor je enake vrednosti,
Ga plača pesen, ne cekin“.

— V Črnomlji snujejo požarno stražo. Za ustanovitev njeno so podarili: Nadvojvoda Albrecht 30 gld., krajnska hranilnica 100 gld., minister grof Taaffe 25 gld.

— Bolezen tržaškega škofa msgn. Dobrile se ni zboljšala, zdravniki so nad ozdravljenjem njegovim popolnoma obupali.

— (*Prva društvena beseda*) ljubljanske čitalnice preteklo nedeljo vršila se je vseskozi posebne hvale vredno. Mnogobrojni društveniki, med njimi tudí preblagorodni gospod deželni predsednik s svojo častito rodovino, sledili so vsem točkam pazljivo, in izrazili svojo popolno zadovoljnost z burnim aplavsom. Častiti gospi Franja Ravnikarjeva in Antonija Svetkova, prva kot izvrstna deklamovalka, kateri se zahvalujemo, da si je za deklamacijo izbrala tako krasen predmet, kakor je pesem „V pepelnični noči“, — druga kot jako priljubljena pevka, pripomogli ste izdatno k sijajnemu vspehu veselice. Moški zbor pel je dve novi skladbi; prva „Slovanski brod“ od našega Fr. Gerbiča je veličasten zbor, ki mora navduševati občinstvo, posebno, ako se tako precisno in krepko poje, kakor smo ga slišali pri besedi, — druga „V ljubem si ostala kraji“ je nježna, mila skladba od gosp. skladatelja Ant. Nedveda, posvečena pevskemu zboru čitalničnemu, in je tako dopadla, da se je morala ponoviti. Sploh radostni konštatiramo, da uže dolgo nismo slišali tako finega in ubranega petja, kakor v nedeljo na večer. Tudi vojaška godba igrala je koncertne komade prav ognjeno. Besedi sledil je ples, ki je trajal čez polnoči. Med plesom iznenadil nas je naš hribolazec gosp. Franjo Kadilnik s šopkom zrelih jagod, ki jih je utrgal na solnčni strani pod Šmarno goro, katero na drugi strani pokriva uže davno zimska odeja.

— V ljubljanskem gledišči so se igrale v pondeljek tri slovenske burke: „Zapirajte vrata“, „Eno uro doktor“ in „Krojač Fips“ — vse prav dobro in gladko. Gledišče je bilo še precej dobro obiskovano, izvzemši lože, katerih nemškutarski lastniki slovenske predstave po telefonu domá poslušajo — kakor je gosp. Kajzel v svojem kupletu prav dobro pel.

Novičar iz tujih in domačih dežel.

Z Dunaja. — Delegaciji ste končali svoje zborovanje. Avstrijski je sklenil Schmerling z govorom brez vseh političnih cinkov, povdarjaje le željo, da bi se ohranil mir in znižali stroški uprave v Bosni.

Telegram „Novicam“.

Dunaj 23. novembra.

Pri Hohenwartovem klubu ostanejo Slovenci, Dalmatinci, Tirolci, 2 Avstrijca, skupaj 40 poslancev. Novi klub ima 24 udov. Zbornici so danes došli sklepi gosposke zbornice glede skladanja cenilnih vravnanj gozdnih mej in razdelitve skupnih zemljišč. Levičarji vlado interpelirajo, zakaj je deželni banki dovolila izdati nove delnice, preden so bile stare čisto doplačane.

Odgovorni vrednik: Alojzi Majer. — Tisk in založba: J. Blaznikovi nasledniki v Ljubljani.